

Miquel Rubirola

Catalunya independent, Unió Europea i euro

Divendres 2 de maig a 2/4 de 8
a l'Ateneu Arenyenc

Organitza:

assemblea.cat

Arenys de Mar per la Independència

Col·labora:

Ajuntament
d'Arenys de Mar

CATALUNYA INDEPENDENT, UNIÓ EUROPEA I EURO

Conferència a l'Ateneu Arenyenc

Dia 2 de maig de 2014

Miquel Rubirola i Torrent

Bona vespre a tothom.

Agreixo al president de l'Ateneu Arenyenc, senyor Josep Manuel Nogueras la seva amable presentació, a la senyora Isabel Romano de l'Assemblea Nacional Catalana la seva consideració en voler compartir la convocatòria d'aquesta conferència i al senyor Joaquím Cucurull, membre de la Junta de l'Ateneu, l'organització de l'acte en aquesta entitat de la vila per a mi entranyable. I a tots vostès gràcies per la seva presència.

Podem iniciar la conferència formulant una pregunta: és possible parlar de manera documentada i precisa sobre la qüestió que ens aplega avui aquí en aquesta sala de l'Ateneu?. És a dir, podem analitzar les característiques d'un potencial Estat català, la seva relació amb la Unió Europea i l'euro com a moneda oficial i única, més enllà de les ideologies, afinitats polítiques i desitjos o voluntats de cadascun de nosaltres?. Jo crec que ser partidaris de la independència política de Catalunya no ens condemna a fer una anàlisi només subjectiva ni radicalment contrària a la que fan els no partidaris d'un futur Estat català.

Un bon exemple que ratifica que sí és possible la precisió de la qual parlo el varen donar ara fa un any i mig quinze economistes catalans de renom quan varen publicar a La Vanguardia, un article amb el títol: "Independència, Euro i Unió Europea" (diumenge, 18 de novembre de 2012). Entre aquests quinze economistes n'hi ha que s'han manifestat públicament a favor de l'opció de la independència política, d'altres ho han fet clarament en contra de la independència i d'altres no s'han manifestat de manera explícita en relació a aquesta qüestió. Tots ells tanmateix es varen posar d'acord en l'anàlisi dels fets i varen concretar com i de quina manera pot afectar a l'economia catalana una

Catalunya independent, no membre de la Unió Europea, si és el cas que això s'esdevé.

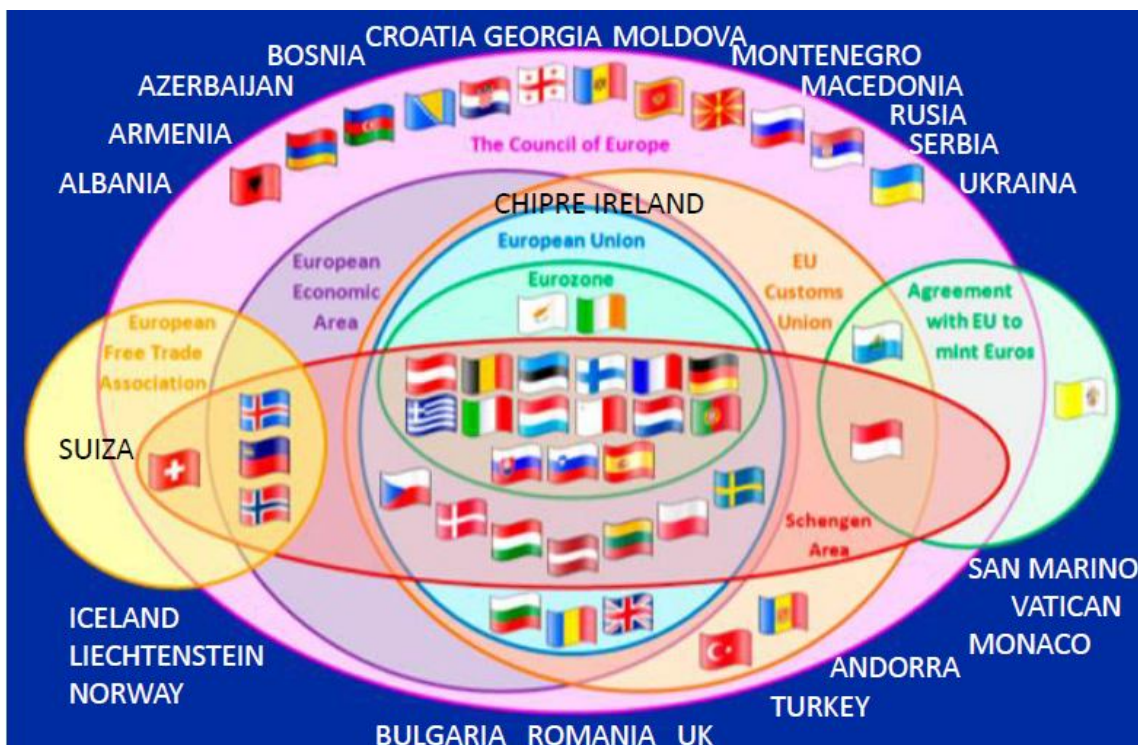
Explicar els fets de manera precisa i documentada constitueix la motivació d'aquesta conferència. I per poder analitzar les qüestions que ens preocupen podem distingir la radiografia dels fets, de la interpretació dels mateixos i, també, de les valoracions que puguem fer d'aquests fets.

Abans de iniciar l'exposició, crec imprescindible insistir en que malgrat la importància de la qüestió econòmica, la independència d'un país, Catalunya en el nostre cas, és un projecte de naturalesa clarament política que només pot ser adequadament valorat amb criteris polítics. És a dir, allò que és rellevant de debò és que una majoria suficient de catalans decideixi democràticament si és o no preferible bastir un Estat propi, en lloc de continuar formant part del marc polític espanyol. Dit això i reconeixent aquesta dimensió fonamentalment política de la independència, entenc que és imprescindible analitzar les implicacions econòmiques que pot tenir un projecte de tanta transcendència per al futur dels catalans. Aquest propòsit és el que ens aplega avui aquí.

Ara fa un any i mig, sis catedràtics catalans amb reconegut prestigi a les universitats americanes i europees de més anomenada, agrupats en el Col·lectiu Wilson, varen publicar a la seva pàgina web (www.wilson.cat) un comunicat conjunt de títol: "Europa, Europa" (13 de novembre de 2012). En aquest article assenyalaven que l'expressió "sortir d'Europa" en realitat no vol dir res ja que Europa la conformen diverses institucions polítiques i econòmiques, a més de la Unió Europea.

En efecte, a Europa hi ha diversos espais econòmics i hi són vigents múltiples acords amb dimensió política i econòmica. D'aquests diversos espais econòmics i institucions en podem destacar sis: La Unió Europea (UE), la Unió Econòmica i Monetària (l'Eurozona), l'Associació Europea de Lliure Comerç

(EFTA), l'Espai Econòmic Europeu (EEE), l'Espai Schengen, i el Consell d'Europa.

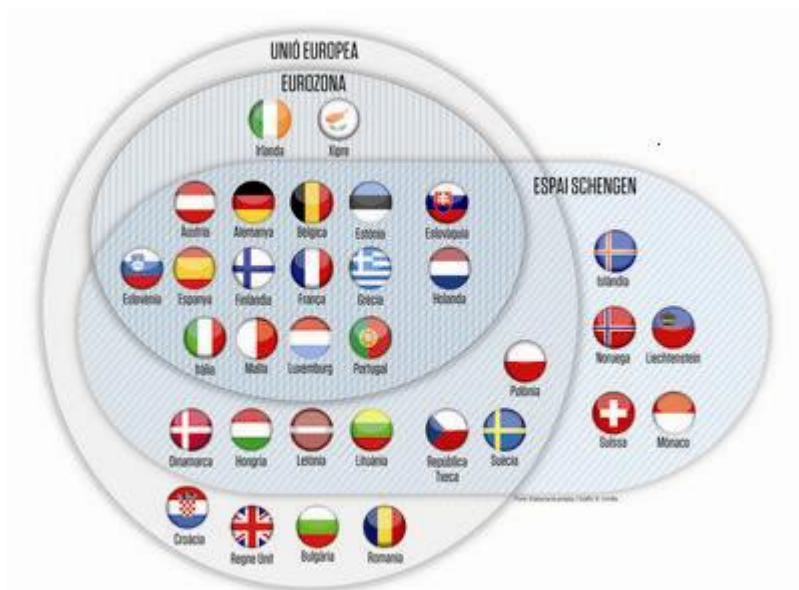

La Unió Europea (UE) és una associació política d'Estats que compta amb un mercat econòmic únic i integrat i, alhora, amb institucions polítiques comunes com ara el Parlament Europeu, la Comissió Europea i el Consell Europeu (no confondre amb el Consell d'Europa). Actualment la Unió Europea està conformada per 28 Estats després de la recent incorporació de Croàcia el passat dia 1 de juliol de 2013. Per formar part de la Unió Europea cal la unanimitat de tots els Estats membres. Hi ha països europeus amb economies remarcables per la seva productivitat i que són una referència per a Catalunya, com ara Noruega o Suïssa que no són membres de la Unió Europea.

Pel que fa a la Unió Econòmica i Monetària (UEM), l'eurozona, dels vint-i-vuit països que componen la Unió Europea, només divuit són a l'eurozona i tenen l'euro per moneda oficial i única. Deu estats de la Unió Europea tenen encara una moneda pròpia que no és l'euro i hi ha un calendari d'adaptació a l'euro de les economies d'alguns d'aquests països. Hi ha països amb economies potents que no són a l'Eurozona, no tenen l'euro com moneda i no volen disposar

d'aquesta moneda com a oficial. Entre aquests, destaquen Gran Bretanya, Dinamarca i Suècia.

L'Associació Europea de Lliure Comerç (en anglès EFTA, European Free Trade Association) la formen actualment quatre països: Islàndia, Noruega, Suïssa i Liechtenstein.

L'Espai Econòmic Europeu (EEE), és un mercat comú format pel països membres de la Unió Europea més els de la EFTA, menys Suïssa que no es membre. Per formar part de l'EEE només cal una majoria qualificada, és a dir el vot favorable de 19 dels 28 països membres de la UE.

L'espai Schengen – anomenat així pel fet que els acords es varen signar a la petita vila luxemburguesa d'aquest nom - està format per un total de vint-i-sis membres; vint-i-dos de la Unió Europea, més els quatre de la EFTA (Liechtenstein, Suïssa, Noruega i Islàndia). No en són membres Croàcia, Bulgària, Romania, Xipre, Gran Bretanya i Irlanda. Aquest espai Schengen engloba actualment més de 400 milions de persones en una superfície de 4.312.099 Km². Les normes de l'espai Schengen impliquen l'eliminació dels controls a les fronteres internes i el seu reforçament a les fronteres exteriors;

l'establiment d'una política comuna sobre l'estada temporal de les persones; i la col·laboració transfronterera policial i judicial.

PAÏSOS MEMBRES DE LA UE QUE FORMEN PART DE L' ESPAI SCHENGEN

1995: Alemanya, Bèlgica, Espanya, França, Luxemburg, Païses Baixos i Portugal

1997: Àustria i Itàlia

2000: Grècia

2001: Dinamarca, Finlàndia i Suècia

2007: Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia i la República Txeca

PAÏSOS NO MEMBRES DE LA UE QUE FORMEN PART DE L' ESPAI SCHENGEN

2001: Islandia i Noruega

2008: Suïssa

2011: Liechtenstein

PAÏSOS MEMBRES DE LA UE EN PROCES D' ADHESIÓ A L' ESPAI SCHENGEN

Bulgària, Rumania i Croàcia.

PAÏSOS MEMBRES DE LA UE QUE NO FORMEN PART DE L' ESPAI SCHENGEN

Xipre, Irlanda i el Regne Unit

El Consell d' Europa es una organització internacional establerta pel Tractat de Londres de 1945 que engloba quaranta-set països europeus. La seu és a Estrasburg. L'Estat del Vaticà, el Regne Unit, els Estats Units d'Amèrica, Canadà, Japó i Mèxic, són Estats observadors.

Com bé diuen els membres del Col·lectiu Wilson, la consideració dels espais europeus esmentats permet constatar que els diversos països d'Europa formen part de diferents grups. Així, per exemple, Espanya pertany a la Unió Europea, a l'Eurozona, a l'Espai Econòmic Europeu i a l'espai Schengen . Suïssa forma part de l'EFTA i de l'espai Schengen, però no pas de l'Eurozona, ni de la Unió Europea, ni de l'Espai Econòmic Europeu. El Regne Unit forma part de la Unió Europea, de l'Espai Econòmic Europeu però no de l'Eurozona ni de l'espai Schengen.

Hi ha vuit països que són una referència per a Catalunya per la seva dimensió geogràfica, nombre d'habitants i paràmetres de riquesa i benestar social. Aquests països són: Àustria, Bèlgica, Holanda, Suïssa, Suècia, Dinamarca, Noruega i Finlàndia. Doncs bé, si fem una anàlisi referida als àmbits i

institucions europees als quals pertanyen aquests vuit Estats podem constatar que sis són membres de la Unió Europea i dos, Noruega i Suïssa no en són. I dels sis membres que pertanyen a la Unió Europea dos d'ells, Dinamarca i Suècia, no són membres de la zona euro. És a dir, dels vuit països de referència només quatre - Àustria, Bèlgica, Holanda i Finlàndia - pertanyen alhora a la Eurozona i a la Unió Europea. Menys Suïssa, els altres set països esmentats són membres de l'Espai Econòmic Europeu, espai al qual podria pertànyer el nou Estat català, pel fet de coincidir els interessos econòmics i financers de tots els protagonistes, inclosa una Espanya sense Catalunya.

Aquesta introducció a la dimensió econòmica del que anomenem Europa serveix per poder formular millor la pregunta següent: quan hom diu que haurem de “sortir d'Europa” si som un Estat independent, a que és refereixen exactament aquestes veus: a la Unió Europea?, a l'Eurozona?, a l'Espai Econòmic Europeu?, a l'Associació Europea de Lliure Comerç?, a l'Espai Schengen?, al Consell d'Europa?.

L'anàlisi de les diverses institucions europees permet una primera conclusió: la viabilitat econòmica dels països europeus pot esdevenir-se dins o fora de la Unió Europea, a la EFTA o a l'Espai Econòmic Europeu.

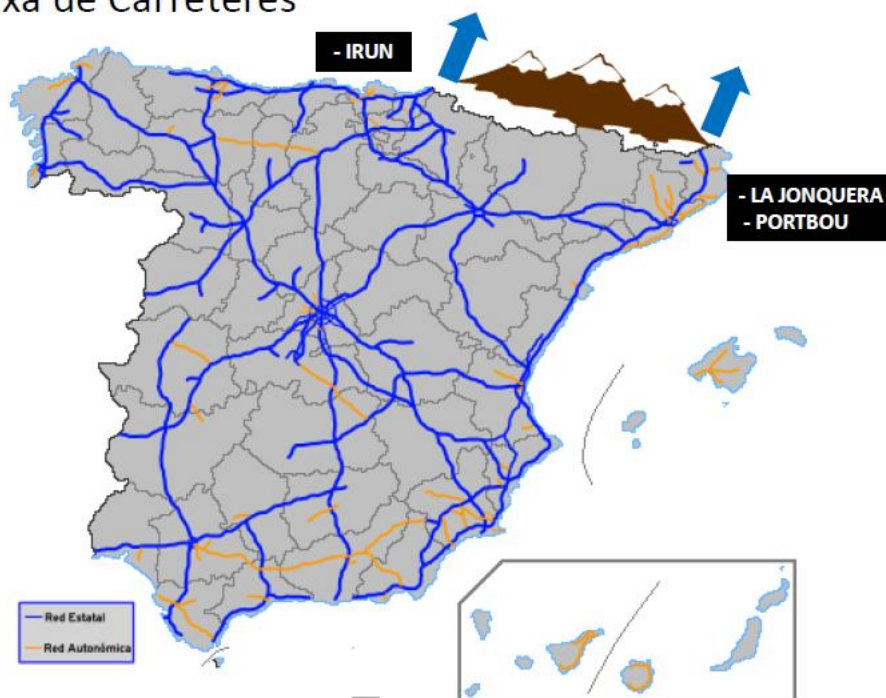
Una vegada fet el repàs de les principals institucions econòmiques i polítiques europees podem fer ara una anàlisi de les relacions entre l'economia catalana i l'economia europea. En aquesta anàlisi val la pena considerar les opinions de tres economistes membres de la Sectorial d'Economia de l'Assemblea Nacional Catalana, Oriol Martínez Alòs-Moner, Miquel Puig Raposo i David Ros Serra, opinions que varen exposar a la seva conferència “Perspectives de Catalunya en el marc de la Unió Europea”, duta a terme a l'Aula Europa, a la seu de les institucions europees a Barcelona, el mes d'octubre de 2013.

Aquests economistes han argumentat per què l'economia catalana no pot ser forçada a l'aïllament mitjançant barreres aranzelàries i, alhora, han apuntat la

conveniència i necessitat d'un potencial Estat català membre de la Unió Europea, o de l' EFTA o de l'Espai Econòmic Europeu. Aquests arguments tenen per base diversos factors: la consideració del pes de l'economia catalana en el context europeu; el fet que Catalunya és la principal via de sortida des d'Espanya cap a Europa i a l'inversa, de persones, mercaderies, béns i serveis; el pes de les vendes de les empreses espanyoles a Catalunya; els interessos de les empreses multinacionals instal·lades a Catalunya, que tenen el mercat europeu i global com a finalitat; el fet que les plantes de les multinacionals ubicades a Catalunya formen part de la xarxa tecnoindustrial europea; i la importància del propi mercat català per a les empreses europees.

Espanya

Xarxa de Carreteres

França Xarxa de Carreteres

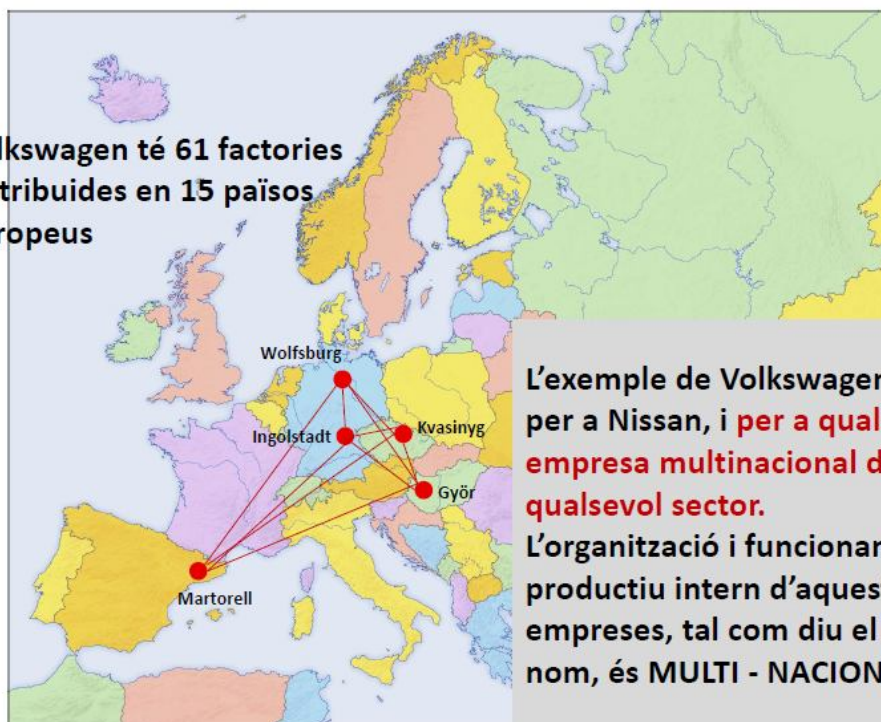

**Corredor central ?
Però si no hi connecta cap autopista ni ferrocarril francès!**

16

Volkswagen té 61 factories
distribuïdes en 15 països
europeus

L'exemple de Volkswagen serveix
per a Nissan, i **per a qualsevol
empresa multinacional de
qualsevol sector.**
L'organització i funcionament
productiu intern d'aquestes
empreses, tal com diu el seu
nom, és MULTI - NACIONAL.

Els quinze signants de l'article de La Vanguardia, "Independència, Euro i Unió Europea", els sis membres del Col·lectiu Wilson en el seu comunicat conjunt "Europa, Europa", els economistes agrupats a l'Assemblea Nacional Catalana (www.economistes.assemblea.cat), i una molt llarga llista d'economistes partidaris o no de la independència política de Catalunya coincideixen en assenyalar que els interessos econòmics de la Catalunya independent, els d'Espanya sense Catalunya, els dels Estats membres de la Unió Europea i els dels Estats Europeus no membres de la Unió, són interessos que van en la mateixa direcció pel que fa a l'economia productiva.

En una Catalunya independent, membre o no de la Unió Europea, no interessa a ningú imposar aranzels i altres restriccions als moviments de persones, productes, mercaderies, béns, serveis i capitals entre Catalunya, Espanya i Europa, si hom no vol sofrir perjudicis mutus, irracionals i innecessaris.

Les barreres aranzelàries són, doncs, una hipòtesi irreal, merament especulativa. No és de cap manera una necessitat, una conseqüència de la independència. A la Catalunya independent, dins o fora de la Unió Europea, no tindria cap sentit que hi haguessin restriccions que afectessin a la llibertat de persones, mercaderies i capitals imposades des d'Espanya, des d'Europa o des de la pròpia Catalunya.

En base a les consideracions que he fet fins ara es pot dir de manera taxativa que l'únic escenari raonable en la hipòtesi d'una Catalunya independent és el manteniment de les condicions econòmiques actuals: és a dir, la lliure circulació de persones, béns, serveis i capitals entre els països membres de la Unió Europea, l'EFTA i l'Espai Econòmic Europeu. Aquesta opinió la subscriuen també, com he dit, economistes no partidaris de la independència política.

La relació productiva de l'economia catalana amb Europa no s'acaba, doncs, pel fet d'una hipotètica no admissió d'una Catalunya independent a la Unió Europea. Una Catalunya independent pot accedir al mercat únic fins i tot no essent membre de la Unió Europea. No hi ha obstacles jurídics, ni polítics ni econòmics a una Catalunya independent membre de l'Espai Econòmic Europeu. En resum, Catalunya independent no membre de la Unió Europea estaria exactament en la mateixa situació que actualment estan Noruega, Islàndia i Liechtenstein i, fins i tot, Suïssa.

A més, és important remarcar, com explicaré més endavant, que en el cas d'un nou Estat català no membre de la Unió Europea es podrà signar amb la Unió Europea un tractat econòmic bilateral que no ha de ser aprovat per unanimitat en el Consell Europeu, consell format pels caps d'estat i de govern. Els articles 207, 217 i 218 del Tractat de la Unió Europea estableixen que aquests acords es poden aprovar per majoria qualificada.

Kosovo és un Estat independent no reconegut per cinc membres de la Unió Europea: Grècia, Xipre, Eslovàquia, Romania i Espanya. Tanmateix, amb 23 vots a favor ha iniciat negociacions per assolir un acord bilateral que obriria les portes a una futura integració a la UE.

A tall de primera valoració anotem, doncs, dues afirmacions complementàries entre sí: hi ha vida econòmica més enllà del marc legal estricte de la Unió Europea, primera afirmació; i, segona tesi, Catalunya serà membre de l'Espai Econòmic Europeu per mèrits propis referits a la seva capacitat econòmica i financera i, sobretot, sobretot, per interès de les economies europees implicades, entre elles l'economia espanyola.

Considerem ara la qüestió de la relació d'una potencial Catalunya independent amb la Unió Europea, una qüestió que constitueix, al meu entendre, un autèntic trencaclosques jurídic i que comporta un desafiament polític de primera magnitud.

Malgrat la característica indiscutible d'una Catalunya europea des de tots els punts de vista històric, cultural, econòmic, polític i social, no és possible saber en l'àmbit jurídic i polític, què passarà amb exactitud en l'encaix d'una Catalunya independent a la Unió Europea. No hi ha cap precedent d'una secessió d'un territori d'un estat que ara formi part de la Unió Europea. I tampoc no hi ha cap norma de dret europeu ni de dret internacional que estableixi què s'esdevé quan una part d'un Estat membre s'independitza. Els Tractats no diuen res sobre els processos d'ampliació interna pel fet que això no s'ha previst, de moment no s'ha produït mai i, a més, té un caràcter excepcional. Així, doncs, res està escrit sobre com fer sortir de la Unió Europea un territori que s'autodetermina democràticament d'un altre territori que també és membre de la Unió Europea.

Afirmar com faig ara jo que no hi ha mecanisme jurídic establert per a la secessió d'una part d'un Estat membre, ha de causar sorpresa a les persones que recordin les afirmacions contundents i taxatives expressades per representants qualificats de la Comissió i el Parlament Europeus contraris a la continuïtat en la Unió Europea d'una Catalunya independent.

Més enllà de les conegudes afirmacions d'alguns personatges que representen institucions europees, el fet real es que la Unió Europea està immersa en l'actualitat en l'estudi de diversos dictàmens fets per expertes de reconegut prestigi internacional que consideren distintes propostes respecte a com actuar en cas de concretar-se la d'independència d'Escòcia i de Catalunya. Aquests dictàmens parteixen d'una preocupació comuna a la ciutadania europea, preocupació que és present també al Parlament Europeu i a les cancelleries d'alguns governs europeus, entre elles la del govern alemany.

Aquesta preocupació és la següent: els drets de ciutadania adquirits des de la incorporació a la Unió Europea pels ciutadans escocesos i catalans ara ja fa més vint-i-sis anys no tenen cap valor i hom pot expulsar aquests 12,5 milions de ciutadans sense més ni més?. El fet que Escòcia i Catalunya ja compleixen amb tota la legislació comunitària des de fa dècades, i en particular el fet d'haver dut a terme l'ajustament de l'economia a les directrius de la Unió Europea, no mereix cap consideració a l'hora de discutir els mecanismes de permanència o reingrés a la Unió Europea?. És a dir, la Unió Europea que està aportant fons a Espanya, Itàlia, Grècia, Portugal i Irlanda des de fa anys, evitant que aquets països surtin de la zona euro, expulsarà Catalunya un destacat motor econòmic d'Europa?. No té cap importància que Catalunya sigui una contribuïdora neta de recursos a la Unió Europea, és a dir que aportem més diners dels que rebem en contrapartida?. La Unió Europea que ha acollit països esdevinguts independents després de guerres terribles, deixarà fora de les seves institucions nacions com Escòcia i Catalunya que han optat per la via democràtica i pacífica?.

El silenci dels Tractats en aquesta qüestió de l'emancipació d'una nació sense estat que ja és membre de la Unió Europea, propicia dues interpretacions diferents segons que hom posi l'accent en un o altre article dels Tractats i segons es tingui o no en consideració el fet de l'actual ciutadania europea d'escocesos i catalans. En aquest trencaclosques jurídic hi ha una interpretació de la legalitat que en direm "restrictiva" i una que qualificarem de "omnicomprensiva".

Abans d'entrar en l'anàlisi d'aquestes interpretacions és important anotar que el Diari Oficial del Parlament Europeu de 6 de novembre de 2013 recull la següent manifestació del president Barroso : "No li correspon a la Comissió manifestar la seva posició sobre qüestions d'organització interna relacionades amb les disposicions constitucionals dels Estats membres" (...) "Només a petició d'un Estat membre que detallés una situació concreta, la Comissió expressaria la seva opinió sobre les conseqüències legals de la mateixa a tenor de la legislació de la Unió Europea".

El dia 21 de gener de 2014, enguany, el Comitè d'Afers Constitucionals del Parlament Europeu va demanar una opinió al servei jurídic del propi Parlament sobre l'aplicació de l'article 48 TUE al supòsit de secessió d' Escòcia del Regne Unit. Existeix, doncs, l'expectativa d'una opinió del servei jurídic del Parlament Europeu sobre l'aplicació al cas escocès de la modificació dels Tractats vigents.

Malgrat aquesta opinió dels serveis jurídics -quan esdevingui un fet-, tampoc podríem parlar en propietat d'una manifestació oficial de la Comissió i/o del Parlament. I, menys encara, del Consell Europeu de caps d'estat i de govern que són als qui correspon la veritable competència en la presa de decisions. Tampoc aquesta opinió dels serveis jurídics del Parlament Europeu podrà assimilar-se a un pronunciament del Tribunal de Justícia Europeu del qual no ha emanat cap sentència, ni dictamen, ni orientació, sobre els processos d'independència d'Escòcia i Catalunya en relació a la Unió Europea.

Hi ha, doncs, dues lectures legals possibles. Una d'elles, la lectura restrictiva, l'anomenada doctrina Barroso, sosté que, segons els tractats comunitaris, com que Escòcia i Catalunya esdevindrien un nou Estat independent que no formaria part de la Unió Europea, haurien de sol·licitar de ser-hi admeses de bell nou. Aquesta lectura és basa en una interpretació legalista extrema de l'article 49 del Tractat de la Unió Europea (TUE) que estipula que l'accés a ser

considerat membre de la Unió requereix el vot unànim de tots els vint-i-vuit membres actuals.

És cert que l'article 49 empara la tesi de que el TUE exigeix utilitzar el principi d'unanimitat per aprovar l'entrada de nous membres i per fer els anomenats "acords associatius", és a dir, aquells acords que estableixen institucions comunes entre la Unió Europea i els altres països signataris de l'acord. Això no vol dir que la lectura de l'article 49 així interpretat sigui la doctrina "correcta" en el sentit adient del mot i menys encara en el sentit de factible.

És important anotar, en primer lloc, que el dret europeu té com a subjectes tant els estats membres com els ciutadans d'aquests estats. I si els Tractats no regulen una matèria expressament, cal acollir-se al seu esperit i a la seva estructura general per resoldre els problemes que se li plantegin a la Unió Europea. Això és el que fa la lectura "omnicomprensiva".

Carles Boix, catedràtic a la universitat nordamericana de Princeton, ha remarcat, amb encert, en diverses ocasions que no correspon als membres de la Comissió Europea ni als Parlamentaris europeus interpretar les lleis. Aquesta funció, si s'escau, correspon al Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE), com ho va fer el Tribunal Suprem del Canadà, a petició del Parlament canadenc, sobre el cas del Quebec.

Com diu Carles Boix en un article al diari "ARA" publicat el dia 5 de novembre de 2013 sota un títol ben explícit : "L' Article 50", " el que més s'acosta a una interpretació jurisprudencial sobre aquesta qüestió és, ara per ara, un article publicat el mes de juliol de 2013 per David Edward, ex jutge del TJUE – un "unionista moderat", com es qualifica ell mateix- al *Fordham International Law Journal* . Com recorda Edward, el Tribunal de Justícia Europeu va aclarir (quan era Tribunal de Justícia de la CEE, a la sentència Van Gend&Loos) que el dret europeu té com a subjectes tant els estats membres com els ciutadans d'aquests estats. I que si els Tractats no regulen amb claredat una matèria, cal acollir-se a l'esperit i a l'estructura general del dret comunitari per resoldre els problemes que se li plantegin a la UE ".

Per això – prossegueix Carles Boix - “davant de processos com l’escocès o el català, cal aplicar, en primer lloc, l’article 2 del Tractat de la Unió Europea que estableix que la Unió està fundada en el respecte per la “dignitat humana, la llibertat, la democràcia (...) i els drets humans, inclosos els drets de persones que pertanyen a minories”. En aquest sentit, l’article 2 manté una certa proximitat amb l’article 1.1 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (ratificat per Espanya l’any 1977), que reconeix el dret d’autodeterminació dels pobles. I cal, en segon lloc, recórrer a l’article 4.3 del TUE, que estableix que, d’acord amb el principi de cooperació sincera, la Unió i els seus estats membres s’ajudaran entre sí “amb un respecte mutu complert” i “evitaran prendre cap mesura que pugui fer perillar l’ assoliment dels objectius de la Unió “.

Com he dit, la doctrina Barroso es basa en utilitzar l’article 49, que demana un acord unànim per admetre un nou estat, per concloure que els tractats deixarien d’aplicar-se a la part d’un estat membre que es declarés independent. Ara bé, després de l’article 49 hi ha l’article 50. I, com diu Carles Boix “l’article 50 indica que si un estat membre volgués sortir de la Unió Europea, primer hauria de notificar-ho al Consell Europeu, i sota la direcció d’aquest òrgan, la Unió Europea hauria de negociar els termes de la sortida. L’acord de sortida exigiria l’aprovació del Parlament i la majoria qualificada del Consell. I els tractats deixarien d’aplicar-se en la data especificada a l’acord negociat. Tanmateix, en el cas de no haver-hi acord, els Tractats només se suspendrien dos anys després de la notificació de la voluntat de sortida”.

Carles Boix escriu: “un cop considerats conjuntament els articles 49 i 50 - que en cap cas regulen explícitament un cas d’“ampliació interna” a la Unió Europea – la doctrina Barroso deixa de ser raonable. Davant d’un supòsit d’autodeterminació, l’exclusió d’un nou estat és discutible i, en tot cas, no podrà ser mai automàtica. Primer, perquè els principis de la Unió Europea impedeixen castigar aquells que voten democràticament. Segon, per raons pràctiques: si l’article 50 imposa un procés de negociació i si estableix un termini de dos anys (en cas de desacord) és perquè la Unió Europea és un sistema normatiu

extraordinàriament complex i delicat". Un sistema, afegeixo jo, que a ningú – inclosa Espanya – interessa trencar.

Segons el dret comunitari el tractament d'aquesta qüestió de la secessió d'un territori d'un estat membre hauria de fer-se, a més a més, de forma cooperativa i amb bona fe perquè " mantenir la integritat política i territorial de la Unió Europea i els drets adquirits dels seus ciutadans és més importat que l'acceptació cega de doctrines discutibles de dret internacional públic. Aquesta realitat, hauria d'estendre's a Catalunya fins i tot si Espanya considerés la separació de Catalunya com a constitucionalment impossible".

Al meu entendre un fet polític de tant transcendència per a la Unió Europea com seria la independència d'Escòcia i de Catalunya no poden ser considerats només des del prisma legalista reductiu. La legalitat establerta al dret comunitari i al dret internacional permet una negociació política al més alt nivell entre totes les instàncies implicades. I és molt probable que en aquestes negociacions imperi la defensa dels interessos compartits, feta des del realisme i el pragmatisme. Es gairebé del tot segur que el legalisme extrem i reductiu quedi fora de joc a l'hora de la veritat.

En efecte, en front del legalisme reductiu extrem hom pot recordar el pragmatisme mostrat per la Unió Europea en diversos casos al llarg dels anys. Per exemple, a l'any 1957 la incorporació de la zona del Sarre francesa a l'Alemanya de la RFA, sense cap renegociació del Tractat de la CECA; el cas de Grenlàndia que a l'any 1982 un cop emancipat el país de Dinamarca va sortir de la Comunitat Econòmica Europea i va acordar un Estatut especial; la reunificació alemanya de l'octubre de 1990; el cas de Xipre el 2004 i enguany els acords amb Kosovo.

El cas de la reunificació alemanya és particularment important. Malgrat la inicial i dura negativa de França i Gran Bretanya, la nova Alemanya va continuar essent membre de l'UE sense estar obligada al reingrés. Estem parlant de la integració formal dels 16 milions d'habitants d'Alemanya de l'Est, un territori amb una estructura econòmica marcada per més de 40 anys de planificació

centralitzada, amb lleis i institucions ben poc homologables a les de la Unió Europea. És a dir, una situació política i econòmica ben allunyada de les condicions per a una admissió a la Unió Europea. I tanmateix el pragmatisme va imperar.

No tinc cap dubte que la clau de volta d'una situació nova i que no s'ha presentat mai com seria la independència d'Escòcia i de Catalunya, residirà en la negociació política que serà possible a partir de la lectura de la legalitat omnicomprendiva. Aquesta negociació s'iniciarà al moment d'un resultat favorable al sí per la independència o bé si hi ha una declaració unilateral i finalitzarà després de mesos i mesos de converses, negociacions i contrapartides. És previst que en el cas d'Escòcia el procés negociador tingui una durada de 18 mesos. És a dir, si el dia 18 de setembre de 2014 hi ha un sí favorable a la independència, el nou estat escocès independent s'esdevindria un fet al voltant del març del 2016, en cas d'haver aconseguit acords que puguin subscriure Escòcia, el Regne Unit i la Unió Europea.

La Unió Europea hi jugarà el seu paper malgrat hom digui una i altre vegada que no interfereix en la problemàtica interna dels estats membres. Només en un cas, la Unió Europea no jugarà cap paper: si, abans de la independència d'Escòcia a l'horitzó del 2016, el Regne Unit fa un referèndum sobre si els britànics volen continuar essent membres de la Unió Europea i guanya la majoria dels que volem sortir de la Unió Europea. En el cas espanyol, la Unió Europea no hi jugarà cap paper si el govern espanyol opta per suprimir l'autonomia política de Catalunya o, també, si Espanya deixa de ser un Estat membre de la Unió Europea per decisió política de Madrid. Quan hom parla de les incerteses que acompanyen el procés català cap a la independència política, caldria també recordar les constants incerteses que envolten la política espanyola. No sabem si Espanya serà de per vida membre de la Unió Europea. Espanya té un problema descomunal de pagament del seu deute públic, fet que podria portar l'Estat espanyol a la fallida.

Segons el meu parer i pel que fa a Catalunya, si hi ha negociació política perquè triomfa el sí a la consulta o bé per la via d'una declaració parlamentària d'independència, aquesta negociació es plantejarà al voltant de quatre escenaris possibles:

- Primer, escenari de permanència. En el moment de la seva constitució i de notificar-la a la Unió Europea, el nou Estat català continua integrat sense interrupció a la Unió. Atès que es tracta d'un territori que ja forma part de la UE i que la seva població gaudeix de la ciutadania europea i del dret europeu, no se l'obliga a sortir de la UE i a sol·licitar des de fora la seva integració. Aquest escenari és, sens dubte, el que millor s'adequaria als interessos de Catalunya, ja que li permetria restar dins la Unió sense discontinuïtat, és a dir, sense necessitat de sortir i iniciar, des de fora, un procés d'adhesió. L'Estat català tindria diputats al Parlament europeu, membres a la Comissió, representants al Consell de Ministres i al Consell Europeu i, tal vegada, un representant al Banc Central Europeu.

- Segon, escenari d'adhesió fet a mida (*ad hoc*). En el moment de presentar la sol·licitud d'ingrés, la UE no accepta la permanència automàtica del nou Estat, però ateses les circumstàncies específiques del cas, decideix endegar un procés d'adhesió fet a mida (*ad hoc*), amb trets específics que permetin una adhesió ràpida i un règim transitori adreçat a assegurar el manteniment del màxim possible de relacions jurídiques, econòmiques i polítiques amb la UE i el manteniment de drets i obligacions dels ciutadans i de les empreses que operen a Catalunya. És l'escenari que jo anomeno de la porta giratòria: al moment de sortir es trona a entrar.

La negociació política, per tant, no aconsegueix establir que formalment Catalunya sigui membre de la Unió Europea, però hi continua estant *de facto* si bé sense representants oficials a les institucions europees. Aquest escenari estalvia al govern espanyol signar el mateix dia, la independència política de Catalunya i, alhora, la declaració d'un nou Estat membre de la Unió Europea.

-Tercer, escenari d'adhesió ordinària. La UE accepta obrir de manera immediata un procés ordinari com a tercer estat, sense prendre mesures a mida, *ad hoc*, encaminades a garantir la celeritat del procés ni establir règims transitoris específics. En aquest cas, Catalunya es posaria a la llista dels països candidats a ser membres de la UE com ara, Islàndia (que fa un parell de mesos va frenar la seva sol·licitud d'ingrés a la UE), Montenegro, Sèrbia, l' Antiga república de Macedònia i Turquia. Hi ha en aquests moments, candidats potencials a ser membres de la UE com és el cas d'Albània, Bòsnia Herzegovina i Kosovo. Només un recordatori d'aquestes dues llistes ja palesa la incongruència de tractar un territori europeu membre a través d'Espanya de la UE com es Catalunya, amb un país com Turquia, per exemple.

-Quart, escenari d'exclusió com a estat membre. La negociació política acaba en un bloqueig d'Espanya i altres Estats a la incorporació de Catalunya a la Unió Europea. La UE es nega a obrir de manera immediata el procés d'adhesió o l'atorgament de l'estatut de candidat. És a dir, es nega a obrir el procediment formal d'adhesió i el nou Estat queda fora de la UE sense data a l'horitzó per poder començar la sol·licitud de candidat. Aleshores el nou Estat català podria iniciar la recerca d'acords puntuals amb la UE, l'adhesió a l'EFTA i a l'EEE i la conclusió d'acords de lliure comerç o les unions duaneres amb tercers països.

Els quatre escenaris perfilats també requereixen, com a condició *sine qua non* de la seva possibilitat, que la independència de Catalunya es produeixi sense conflicte d'ordre públic significatiu ni fractura social rellevant; és a dir, només hi ha tensió democràtica i pacífica entre els governs català i espanyol i, com he dit, hi ha participació mediatora de la Unió Europea, *de facto encara que no de jure*.

Com vostès saben, el Consell Assessor per a la Transició Nacional ha emès el seu informe número 6 de data 14 d'abril de 2014 i de títol "Les vies d'integració de Catalunya a la Unió Europea". Aquest informe publicat ara fa divuit dies és un document de treball molt valuós que permet conèixer amb precisió i rigor la radiografia de les condicions i requisits jurídics per poder formar part de la Unió Europea i les regles i procediments pràctics dels quatre escenaris esmentats.

Interpreta les probabilitats d'aplicació dels quatre escenaris i fa explícits els arguments a ponderar. Analitza, també, les alternatives a la no-permanència o a la no-integració ràpida i amb règim transitori de Catalunya a la Unió Europea. L'informe considera les possibilitats d'un acord bilateral entre Catalunya i la Unió Europea; una potencial adhesió de Catalunya a l' EFTA, a l'EEE i a l'espai Schengen; o bé la conclusió d'acords de lliure comerç o les unions duaneres amb tercers.

Abans de considerar les conclusions de l'informe del CATN permetin-me anotar una objecció que sovint no s'esmenta, malgrat constituir una qüestió importantíssima. La relació d'una Catalunya independent amb la Unió Europea i els escenaris dibuixats només pot començar a plantejar-se quan l'Estat espanyol reconeix Catalunya com un estat independent. Si no ho fa, si no reconeix la nova Catalunya independent, la Unió Europea continuarà considerant que els ciutadans catalans i l'economia catalana tenen els mateixos drets i deures que els altres vint-i-set membres de la Unió Europea. És a dir, si la resta d'estats membres de la Unió Europea continuen reconeixent la sobirania espanyola sobre el territori i la població de Catalunya, no pot aconseguir-se l'expulsió automàtica de la Unió Europea. Així, doncs, és impossible que passin dues coses alhora: no ser reconeguts com a estat polític membre de la Unió Europea per part d'Espanya i alhora ser expulsats de la Unió Europea. Aquesta objecció és sovint oblidada pels contraris a una consulta pel dret a decidir i pels contraris a la independència.

Com diu l'economista Miquel Puig a l'article "Independents i dins la Unió Europea: massa bonic?" publicat al diari ARA de data 19 d'abril del 2014: "Un minut abans del reconeixement de la independència de Catalunya per part de l'Estat espanyol, i encara que Catalunya hagués proclamat una o cent vegades la independència, els catalans, les seves empreses i els seus productes serien, als ulls d'Espanya i de la resta d'estats membres, ciutadans espanyols i empreses espanyoles i, per tant, comunitaris". (...) "No seré jo – diu Miquel Puig - qui recomani celeritat al procés independentista i no m'entusiasma una declaració unilateral d'independència, però afirmo amb rotunditat que podem estar completament segurs que una declaració unilateral no comportaria ni

“l’expulsió” de Catalunya de la UE ni cap entrebanc per al comerç de Catalunya amb la resta del món. L’endemà (d’una declaració d’independència del Parlament català no reconeguda per Espanya) Catalunya seguiria dins la Unió Europea ...perquè seguiria dins d’Espanya”.

¿Podria Espanya no reconèixer una Catalunya esdevinguda independent a través d’una declaració unilateral d’independència i, alhora, formular una petició d’expulsió de la Unió Europea?. Per a poder-ho fer Espanya hauria de provar que Catalunya ha infringit de manera greu els tractats de la Unió Europea i aquesta prova l’haurien de sostenir i aprovar els altres estats membres de la Unió Europea.

El professor Carles Boix en un article al diari “Ara”, de data 23 d’Octubre de 2012, de títol: “Catalunya, estat de la Unió Europea?” ha recordat que el govern espanyol addueix dos articles del Tractat de la Unió Europea per impedir la secessió de Catalunya. Són els articles número 20 i número 4.2. dels Tractats de la Unió Europea.

L’article número 20 diu: “Serà ciutadà de la Unió tota persona que tingui la nacionalitat d’un Estat membre”. És a dir, la ciutadania europea de l’estat original se superposa a aquesta. Amb això es vol deixar clar que la Unió Europea protegeix els drets humans dels seus ciutadans i si cal àdhuc contra l’actuació política dels estats membres que no respectin els drets humans. És evident que d’aquesta regulació de l’article 20 no podem deduir res sobre la regulació d’un procés de creació d’un nou estat al sí de la Unió Europea. (De la mateixa manera que tampoc des de l’article 20 del Tractat podem treure cap conclusió sobre la mateixa qüestió mirant les normes europees que regulen quants representants corresponen a cada Estat al Parlament Europeu). Com diu el professor Carles Boix, l’article 20 és irrellevant pel que fa a la qüestió que ens ocupa, és a dir, la secessió de Catalunya i la seva continuïtat o no a la Unió Europea.

L'article 4.2 diu: "La Unió Europea respectarà les funcions essencials (dels estats membres) especialment les que tenen com a objectiu garantir la seva integritat territorial". El principi d'integritat territorial té una llarga història al dret internacional. Fou a l'any 1919 quan es va crear la Societat de Nacions que aquest principi es va reconèixer formalment a l'article 10.

Fou a l'any 1986 quan el Tribunal Internacional de Justícia, va dictar sentència en una disputa territorial entre Mali i Burkina Faso, assenyalant que el principi d'integritat territorial es dirigeix a evitar canvis de fronteres existents entre estats ja sobirans. Aquesta situació podria esdevenir-se si Algèria o Mauritània, estats veïns de Marroc, aprofitessin l'emancipació del Sàhara marroquí, per canviar les fronteres actuals.

És essencial anotar que el concepte d'integritat territorial fa referència a les fronteres entre Estats ja existents i no té res a veure amb l'exercici del dret a l'autodeterminació. És essencial anotar també que aquest principi de la integritat territorial al Tractat de la Unió Europea no té res a veure amb l'article 8 de la Constitució d'Espanya que atribueix a les forces armades la missió de defensar la "integritat territorial d'Espanya".

En resum, al meu entendre és molt difícil que Espanya pugui al·legar una infracció dels tractats, per aconseguir que Catalunya sigui expulsada de la Unió Europea en cas de secessió política.

Analitzem ara les probabilitats d'aplicació dels quatre escenaris atenent als diversos arguments, d'acord amb l'informe del Consell Assessor de la Transició Nacional .

Segons aquest informe "els motius que poden adduir les institucions europees i els estats membres per adoptar una decisió o una altra no estan legalment explicitats ni taxats. En principi, poden ser de qualsevol naturalesa (jurídics, polítics, econòmics, entre d'altres) i la probabilitat que la UE i els estats

membres es decantin per un o altre dels quatre escenaris esmentats, dependrà fonamentalment de la força persuasiva que per a ells tinguin els diversos arguments, sobretot els econòmics, que es puguin adduir en el debat que es produirà quan el futur Estat català demani la integració a la UE. Per això, a l'hora d'intentar preveure la probabilitat que s'apliqui un o altre dels quatre escenaris esmentats, cal analitzar la força persuasiva dels arguments i contraarguments i considerar els objectius que poden guiar la presa de decisions per part de les institucions europees i per part dels Estats membres”.

Segons l'informe del CATN els principals arguments que presumiblement s'empraran per no afavorir els escenaris de permanència o d'integració ràpida i amb règim transitori poden ser els següents:

- Les dificultats de gestionar una UE amb la incorporació de dos nous Estats – Escòcia i Catalunya -que s'afegirien als 28 estats membres actuals.
- El temor, no explícit però latent, d'alguns estats europeus en els quals existeixen reivindicacions territorials que podrien portar a més secessions. És el temor a provocar un efecte d'emulació, de taca d'oli.
- Els contraris a la independència de Catalunya podrien argumentar que si el procés de separació s'hagués fet sense acord amb l'Estat espanyol i al marge de la legalitat espanyola vigent, això podria suposar una vulneració del principi d'identitat nacional i, sobretot, del principi d'integritat territorial previst a l'article 4,2 del TUE.
- Per negar l'aplicació de l'escenari de permanència també hom podria argüir que un futur Estat català no hauria estat una part contractant dels Tractats constitutius de la UE i, per tant, hauria de demanar l'ingrés com si es tractés d'un tercer estat, aliè a la Unió.

A l'hora d'intentar preveure la probabilitat que a la pràctica s'imposi un escenari o altre, no és necessari entrar a analitzar la solidesa teòrica dels arguments exposats sinó de ponderar si finalment tindran, per a les institucions europees i pels estats membres, més capacitat uns arguments que altres; els escenaris favorables a la permanència o d'integració ràpida i amb règim transitori o bé posar-se a la cua dels candidats a la UE o bé l'escenari d'exclusió sense data de retorn. I, per tant, més que rebatre arguments concrets “el que resulta

rellevant – diu el CATN – és exposar els arguments que previsiblement es tindran més en compte en el debat que es produirà a l'hora d'adoptar una decisió o una altra, atenent els diferents interessos en joc que hi poden confluïr”.

Segons el parer del CATN tot i acceptant d'entrada la dificultat d'aquesta mena de previsions, els arguments favorables als escenaris de permanència o d'integració ràpida i, sobretot, amb règim transitori tindran una força persuasiva superior als arguments relatius a la “capacitat d'absorció” (sobretot tenint en compte el grau de desenvolupament de Catalunya, la seva assumptió dels valors fonamentals de la UE i el fet de formar part de la Unió des de fa quasi tres dècades); així com els relatius als hipotètics efectes emuladors i a les dificultats de gestió de la Unió amb un membre (sobretot si es té en compte que un dels principis objectius fundacionals de la UE ha estat sempre el d'aconseguir la màxima integració possible entre els estats radicats geogràficament dins el continent europeu i que de moment la Unió ha integrat els nous estats membres sense gaires problemes de funcionament)”.

I això pot arribar a ser així perquè hi ha dues menes d'arguments de pes favorables a la permanència o a la integració ràpida i, sobretot, amb règim transitori: els que estan més relacionats amb els valors que persegueix la UE i els basats en interessos econòmics en joc que hi poden confluïr.

Com que la UE és sobretot una organització d'integració més que de cooperació seria anar contra els seus objectius excloure, ni que sigui temporalment, un Estat com el català que compliria tots els requisits d'admissió i que, a més, ja ha format part de la UE. Negar la incorporació d'un futur Estat català a la UE o allargar aquest procés d'integració, equival “a excloure de la ciutadania europea a set milions i mig de persones que, des de fa dècades gaudeixin d'aquest estatus”.

“Des d'una perspectiva estrictament econòmica, sembla clar que la permanència d'un futur Estat català a la UE o la seva integració ràpida i amb règim transitori tindria més avantatges, per a la Unió i per als actuals Estats

membres, que no pas la seva expulsió definitiva o durant un llarg lapse de temps fins que es produís l'adhesió per la via ordinària. La no aplicació dels Tractats i del dret comunitari, el restabliment d'aranzels i la suspensió de les llibertats de circulació de persones, béns, serveis i capitals afectaria negativament la UE i tots els Estats membres i, molt especialment, els inversos i les empreses d'aquests Estats amb interessos industrials i financers a Catalunya" (que com hem vist en començar la conferència son interessos molt importants).

Hi ha encara dos arguments més: un futur Estat català seria "contribuïdor fiscal net" i no pas un estat receptor de fons de la UE deficitari. I seria un país receptor "d'immigració" procedent d'altres Estats europeus com ho és encara ara malgrat la crisi econòmica.

A tenor del que hem argumentat sembla clar que, des de la perspectiva d'un elemental pragmatisme els arguments favorables a la permanència (escenari primer) haurien de prevaler sobre els relatius a la integració ràpida i amb règim transitori (escenari segon), ja que té poc sentit fer sortir de la Unió un territori i uns ciutadans que en formen part per tornar-los a admetre ni que sigui de manera ràpida i mitjançant règims transitoris. Tanmateix, i també des d'una òptica pragmàtica, el segon escenari d'incorporació a mida estalvia a l'Estat espanyol, com ja els he dit, signar el mateix dia el reconeixement de la independència política de Catalunya i, alhora, admetre la seva entrada com a nou membre de ple dret de la Unió Europea.

Certament, a la pràctica, malgrat la fortalesa dels arguments favorables exposats l'hipotètic vet de l'Estat espanyol i altres estats membres podria convertir en dominant el tercer escenari de sortida i reincorporació ordinària a la UE. Allò que sembla molt improbable és que predomini el quart escenari i que Catalunya quedi com una mena d'illa entre Espanya i França, fora de la Unió Europea. Nogensmenys, en aquest supòsit l'Estat català iniciaria acords bilaterals amb la UE, acords amb l'EFTA, l'EEE i acords duaners i de col·laboració amb tercers països.

En resum, com bé diuen els membres del CATN “el dilema, en realitat, no és si Catalunya acabarà formant part de la Unió Europea, sinó quan i de quina manera ho farà. I si això és així, malgrat que la lògica i el pragmatisme semblarien propiciar l’escenari de permanència, en cas d’un veto sancionador o dissuasiu, l’escenari més plausible seria el de la integració ràpida i amb règims transitoris, que, tanmateix, com hem reiterat té unes conseqüències pràctiques quasi idèntiques a l’escenari de permanència”.

A aquestes alçades de la meua conferència he intentat fonamentar perquè una Catalunya independent seria membre de la Unió Europea en el vessant de l’economia productiva, formaria part ineludiblement de l’Espai Econòmic Europeu i, per tant, no patiria aranzels i gaudiria de llibertat de moviments de persones, mercaderies i capitals. Podem analitzar ara pel que fa a la moneda a utilitzar en el nou Estat català què convé a Europa, a Espanya sense Catalunya, i a Catalunya amb un Estat independent . I els avanço el meu parer: la independència de Catalunya no comporta de cap manera, per sí mateixa l’obligació d’abandonar l’euro com a moneda oficial i única.

Per analitzar aquesta qüestió utilitzarem un excel·lent article de títol “Estat propi i euro” publicat a la web del Col·lectiu Wilson, escrit pel prestigiós catedràtic català Jordi Galí, director del Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI) a la Universitat Pompeu Fabra. Aquest article figura també al llibre del Col·legi d’Economistes publicat fa pocs mesos amb el títol de “L’economia de Catalunya. Preguntes i respostes sobre l’impacte econòmic de la independència”.

Jordi Galí ha analitzat amb rigor uns escenaris de referència a l’euro, similars als dibuixats pel CATN per l’encaix de l’Estat català a la Unió Europea. (El CATN ha anunciat un informe específic de la relació de l’Estat català amb l’euro, de propera publicació).

Escenari primer. L'Estat català s'integra de manera plena i simultània a la Unió Europea. En aquest escenari Catalunya no deixaria mai de formar part de la UE i de la zona euro. "Per als ciutadans catalans i les empreses que operen a Catalunya, així, com per als estrangers (europeus o no) que hi mantenen relacions econòmiques, la independència no tindria cap conseqüència visible en l'àmbit monetari: l'euro continuaria sent la moneda oficial utilitzada com a mitjà de pagament i la unitat de compte habitual a l'hora de fixar preus i establir obligacions monetàries en tot tipus de contractes".

"La única diferència respecte a la situació actual en l'àmbit monetari seria l'existència d'un banc central propi per a Catalunya, i que podem anomenar Banc de Catalunya (BC). Aquest organisme, independent del govern, assumiria les funcions (limitades) que corresponen als bancs centrals nacionals de la zona euro, principalment, la cooperació amb el Banc Central Europeu (BCE) en la implementació de la política monetària comuna i en les tasques de supervisió del sistema financer, així com la gestió dels processos de resolució bancària. Com a banc central europeu, el BC estaria representat en el Consell de Govern del BCE, que és l'òrgan de decisió de la política monetària de la zona euro".

Els bancs establerts a Catalunya que compleixin amb els requeriments per a ser "entitat de contrapartida" continuarien tenint accés a la liquiditat del BCE, tot i que ara ho farien a través del BC, en comptes del Banc d'Espanya (BE). Aquest canvi no tindria cap importància a la pràctica, ja que les condicions d'aquest finançament (tipus d'interès, terminis, garanties,...) venen fixades pel BCE de forma uniforme a tota la zona euro".

Escenari segon. Integració a la Unió Europea posterior a la constitució com a estat, però continuïtat *de facto*. En aquest escenari, que és el mateix que també dibuixa el CATN com a segon supòsit, el nou Estat català no seria admès formalment com a membre de la UE de forma simultània a la seva constitució.

En l'àmbit monetari això suposaria que Catalunya no seria, oficialment, un estat membre de la zona euro, ja que això requereix ser membre de la UE.

L'admissió a la UE i, de retruc, a la zona euro, es produiria només després d'un procés de negociació que hauria de ser simplificat i ràpid.

En aquest escenari, tot i que Catalunya no seria formalment un estat membre de la zona euro durant aquest període transitori, l'euro continuaria sent la moneda oficial i les entitats financeres amb seu a Catalunya continuarien tenint accés als mecanismes de finançament de l'eurosistema (possiblement a través del Banc d' Espanya), i al mecanisme de pagaments (TARGET2).

La única diferència d'aquest escenari respecte al primer es que el BC no estaria en el Consell de Govern del BCE (com tampoc el nou Estat català estaria representat als òrgans de govern de la UE), i que les funcions (limitades) d'implementació de la política monetària i la supervisió bancària romandrien en el Banc d' Espanya.

Escenari tercer. L'Estat espanyol no accepta ni la permanència ni el règim transitori i l'Estat català és obligat al reingrés per la via ordinària o a situar-se sense horitzó d'ingrés a causa d'un bloqueig *sine die*. Aquest és l'escenari que l'informe del CATN qualifica de tercer i quart ja que distingeix entre una potencial reincorporació via ordinària de la del bloqueig sine die.

Aquest escenari no comporta abandonar l'euro com a moneda oficial i única, encara que l'Estat català no fos membre de la UE. És evident que la no admissió a la Unió Europea implicaria també que Catalunya no podria ser un estat membre de la zona euro. Però això no vol dir de cap manera que s'hagués d'abandonar l'euro com a moneda oficial, si l'Estat català no és qui explícitament rebutja l'euro. És a dir, l'euro podrà mantenir-se com a moneda oficial i habitual en les transaccions a la Catalunya independent. Hi ha diversos precedents d'aquesta situació com són el cas de Kosovo, Montenegro, San Marino, El Vaticà, Andorra i Mònaco.

Jordi Galí explica de manera clara que "les entitats financeres que operessin a Catalunya podrien accedir a la liquiditat del Banc Central Europeu a través de les seves matrius, filials o sucursals establertes a països membres de la zona

euro que complissin amb els requisits per a ser “entitat de contrapartida”. És important emfatitzar que entre aquests requisits no es troba que la societat matriu del banc tingui seu a la zona euro. El principal requeriment per poder-hi participar és ser una entitat “financerament solvent” i estar subjecte a la supervisió de les autoritats competents dins l'àmbit de la Unió Europea o de l'Espai Econòmic Europeu o, en el cas de bancs establerts com a societats fora d'aquest àmbit, a una supervisió segons estàndars comparables als d'aquell àmbit europeu.

El professor Galí remarca que en aquest escenari de l'euro com a moneda d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea, seria desitjable i beneficiós per a totes les parts implicades una articulació formal de la relació entre Catalunya i la zona euro que podria prendre la forma d'un “acord monetari” entre la Unió Europea i Catalunya. “Presumiblement, escriu Galí, un acord d'aquest tipus no requeriria la unanimitat dels països de la Unió Europea i, per tant, no podria ser vetat per cap Estat membre”.

L'acord monetari amb el Principat de Mònaco, que és una plaça financera important que no pertany a la Unió Europea ni a la zona euro, però que té l'euro com a única moneda oficial és, malgrat les diferents circumstàncies, una referència útil. A més de “beneir” l'ús de l'euro al Principat de Mònaco, la Unió Europea garanteix als bancs allí establertes, l'accés als mecanismes de finançament del Banc Central Europeu, així com a la infraestructura europea de pagaments interbancaris i de liquidació de valors coneguda com a Target2. A canvi d'aquestes facilitats financeres i creditícies, “Mònaco es compromet a adoptar tota la legislació europea sobre regulació i supervisió bancària i de lluita contra el blanqueig de diner”.

El catedràtic de la Pompeu Fabra i conseller del Banc d'Espanya Guillem López Casasnovas en un escrit recent de títol “Catalunya fora de l'euro” publicat a La Vanguardia, de data 16 d'octubre de 2013, és de la mateixa opinió que el professor Galí. “Contràriament al que es diu, escriu López Casasnovas, si Catalunya tingués un Estat propi, les entitats de crèdit amb seu a Catalunya sí que podrien continuar participant en el sistema TARGET2 de consolidació de

les transaccions financeres. N'hi hauria prou que les nostres entitats financeres disposessin d'una sucursal o filial establerta a qualsevol dels vint-i-vuit països membres de la Unió Europea o, fins i tot, de L'Espai Econòmic Europeu". I es pregunta el professor López Casanovas: "les entitats financeres amb seu a Catalunya podrien accedir a les injeccions de liquiditat del Banc Central Europeu"? I ell mateix respon: "sens dubte que sí, també gràcies a una sucursal o filial establerta -algunes ja en tenen- a qualsevol Estat membre de la zona euro, sempre que continuessin complint els criteris generals de selecció per ser reconegudes com a entitats de contrapartida. Aquests requisits inclouen el manteniment de reserves obligatòries al banc central, un 1% dels passius computables; acreditar solvència; i complir els requisits operatius del Banc Central Europeu, trets que les nostres entitats financeres assoleixen ja ara, amb escreix. Això els permetria participar en operacions de mercat obert de l'eurosistema (autoritat monetària de la zona euro) i accedir a les operacions principals de finançament a més llarg termini".

No hi ha cap dubte, doncs, que si el nou Estat català vol tenir l'euro com a moneda oficial i única així serà, ja que això interessa a totes les parts implicades. Tenir l'euro com a moneda encara que Catalunya no fos membre de la Unió Europea, ni tampoc formar part de l'Eurozona, no perjudica en cap aspecte a les entitats financeres catalanes, les quals com ara, podrien accedir a la liquiditat del Banc Central Europeu a curt i a llarg termini, i gaudir dels sistemes de pagaments financers establerts a l'Eurozona.

Hem de tenir present que el Banc Central Europeu no té l'obligació de donar suport a la banca europea. Si ho està fent és per evitar el col·lapse del sistema euro. El BCE seguiria donant suport a les necessitats de CaixaBanc i Banc Sabadell, per exemple, pel fet que problemes en aquestes grans entitats financeres catalanes que qüestionessin la seva solvència, produirien desestabilització en tot el sistema financer europeu. Per tant, el BCE serà el primer interessat a continuar tenint sota paraigua i control a les entitats financeres amb seu a la Catalunya independent.

Aquesta anàlisi dels fets monetaris, en el supòsit d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea, suscita la necessitat de considerar si convé o no, que el nou Estat català tingui la seva pròpia moneda diferent a l'euro.

És evident que la situació descrita anteriorment referida a una Catalunya independent no membre de la Unió Europea a semblança del Principat de Mònaco, és una situació que podria funcionar durant un període llarg, però segurament no seria desitjable com a solució permanent. “Un país amb la dimensió econòmica de Catalunya, escriu el professor Jordi Galí, té plena capacitat per establir el seu propi sistema monetari, amb una moneda i una política monetària pròpies, que puguin ajustar-se autònomament d'acord amb les circumstàncies econòmiques del país en cada moment (atur, inflació, etc). Aquesta és de fet l'opció triada per països de la Unió Europea com el Regne Unit, Suècia o Dinamarca, que no tenint cap impediment per formar part de la zona euro, prefereixen mantenir la seva autonomia monetària, Aquesta serà segurament l'opció que també acabaran triant (almenys durant un període llarg) alguns dels països d'Europa central i de l'est que actualment romanen fora de l'euro”.

En el concepte “dret a l'autodeterminació” s'hi inclou, també, la possibilitat de decidir sobre si hom vol tenir una política monetària pròpia o no i gaudir o no d'una moneda compartida. Com diu el professor Galí, “tot i que la prosperitat a llarg termini d'un país hauria de ser independent de la moneda que utilitzi (com a mínim si adopta una política monetària raonable), el comportament de l'economia a curt termini es veu molt influït pels tipus d'interès, el tipus de canvi i l'oferta de crèdit bancari, variables totes elles que depenen dels arranjaments monetaris adoptats per un país i de la seva política monetària”.

Segons el meu parer plantejar aquesta qüestió d'una política monetària pròpia sense l'euro en una Catalunya independent fora de la Unió Europea topa, en primer lloc, amb l'ampli consens que sembla existir a Catalunya, en el món empresarial, a la societat civil i també en un ampli ventall de forces polítiques parlamentàries, sobre el desig de continuar amb l'euro com a moneda i de renunciar a una política monetària pròpia, tot delegant aquesta política al Banc

Central Europeu. Anar contra aquest consens social no té cap sentit polític. Ara bé, sí té sentit analitzar els avantatges i inconvenients de tenir o no l'euro des d'un punt de vista econòmic, debat que és present des del primer dia de creació de l'euro.

En segon lloc, anar contra allò que volen els governs europeus que tenen l'euro com moneda oficial, no sembla un escenari possible per a la Catalunya independent, en el curt termini. Remarco: en un curt termini, és a dir en els primers anys de la independència política. Les empreses multinacionals europees instal·lades a Catalunya tampoc volen tenir risc de canvi en la moneda que pogués alterar el valor dels seus actius ni volen incertesa en els costos de les diferents factories, risc que es podria produir si hi haguessin devaluacions. També els és més còmode fer les transaccions en euros.

Sóc de l'opinió que no podem analitzar en abstracte l'opció de tenir o no una moneda pròpia i una política monetària específica, sense referir-nos a la situació actual de pertinença a l'euro. Com diu el professor Jordi Galí, "hem de tenir en compte el fet que Catalunya pertany avui a la zona euro, i que el desenvolupament i adopció d'un sistema monetari propi per part d'un país (sigui nou o no) sempre requereix una transició potencialment complicada i amb riscos importants en el curt termini".

Encara que una anàlisi dels pros i contres de gaudir d'una política monetària pròpia està fora de l'abast d'aquesta conferència, sí podem afirmar que els factors de risc per a l'economia catalana serien molt alts si hom volgués passar d'una moneda euro i una política monetària establerta pel BCE a una moneda pròpia i a una política establerta per Banc de Catalunya, el futur banc supervisor i regulador del sistema financer català en substitució del Banc d'Espanya. Parlo del banc central català de nom hipotètic Banc de Catalunya perquè en qualsevol dels escenaris polítics que s'esdevinguin, fora o no de la Unió Europea, la Generalitat de Catalunya haurà de crear un banc oficial que reguli, inspeccioni, sancioni i endreci el sistema financer català. Entre les estructures d'estat que la Generalitat ja ha posat en marxa com és el cas de l'Agència Tributària Catalana, per poder recaptar tots els impostos i tributs

pagats pel catalans, hi ha d'afegir, el més aviat possible, el disseny del nou banc central català.

En síntesi: a partir de la legalitat existent i dels interessos econòmics i financers compartits entre una Espanya sense Catalunya, una Catalunya independent i els països membres de l'Espai Econòmic Europeu, en el nou Estat català es mantindrà la llibertat de mercaderies, béns, serveis, treballadors, persones i capitals i l'euro serà, a l'inici de la independència, la moneda oficial i única. Així, doncs, la independència en sí mateixa i per sí mateixa no suposa capgirar cap de les característiques que té ara l'economia catalana pel que fa als aspectes productius i monetaris esmentats.

Dit això si es concreta l'escenari d'una Catalunya independent no membre de la Unió Europea això obligarà a una major responsabilitat ja que en primer lloc el nou estat no tindrà cap presència a les institucions comunitàries, i en segon lloc, no existirà el marc de referència de les polítiques econòmiques i monetàries de la Unió. Aquest és el risc polític d'anar sols en una Catalunya independent no membre de la Unió Europea.

No hi haurà polítics catalans al Parlament europeu, ni representants a la Comissió Europea, ni al Consell Europeu, ni al Banc Central Europeu. La Unió Europea ha iniciat un camí cap a la futura unió política, fiscal i bancària en el que una Catalunya independent no membre de la Unió Europea no hi podria participar. A l'horitzó del dia 25 de maig hi ha la possibilitat d'un president electe per a la Comissió i el Parlament i, mes endavant, la possibilitat d'un govern escollit a les urnes. Catalunya independent no podria participar en aquestes institucions si no és acceptada com a membre de la Unió Europea.

Aquest factor polític amb conseqüències econòmiques indirectes és per a mi el principal element negatiu per a una Catalunya Independent no membre de la Unió Europea. Un factor negatiu al qual s'afegirà la paradoxa d'una Catalunya independent, que pel fet de ser un estat polític independent i deixar de ser una

“regió espanyola” no podrà participar en institucions regionals en les que la Generalitat de Catalunya ha estat protagonista destacada, institucions com ara “l’Assemblea de Regions d’Europa” o els “Quatre Motors d’Europa”.

Des d’avui mateix hem de continuar preparant-nos per si s’esdevingués que el nou Estat català fos obligat a sol·licitar l’entrada a la Unió Europea per la via ordinària. L’advocat Casimir de Dalmau a l’article “Euroembolic”, publicat al diari ARA de data 28 de setembre de 2013, escriu que “Catalunya ja aconsegueix ara tres condicions d’accés a la Unió Europea i és essencial que el camí de la transició nacional vers l’estat propi no espatlli aquesta excel·lent posició de sortida”.

Aquestes tres condicions són: constituïm un territori de matriu i cultura europea; tenim una democràcia parlamentària basada en el respecte als drets humans i disposem d’una economia oberta de mercat, fonamentada en les llibertats de mercaderies, serveis, capitals, treballadors i persones.

Els Tractats exigeixen que a més d’això, un nou estat membre tingui allò que s’anomena “cabal comunitari”. És a dir, el conjunt de les normes de dret originari i de dret derivat de que disposi la Catalunya independent ha de ser coincident amb l’ordenament jurídic comunitari. Això s’haurà de plasmar en la nova Constitució catalana de la Catalunya independent.

Paral·lelament a aquest camí es precisarà disposar d’unes estructures d’estat que la Unió Europea considera imprescindibles pels estats que en sol·liciten l’ingrés. Aquestes estructures d’estat es concreten en un banc central català, el Banc de Catalunya, les funcions del qual hem considerat abans; una Agència Tributària Catalana, capaç de recaptar tots els impostos i d’inspeccionar i sancionar; un sistema judicial propi; una policia reconeguda com a tal més enllà del territori català; i uns diplomàtics acceptats oficialment a les instàncies polítiques mundials i europees.

Aconseguir tot això és perfectament al nostre abast. Una vegada més quasi tot depèn de nosaltres sols. I tinc confiança en un resultat positiu per a Catalunya si no caiem en el desànim, no tenim preses injustificades, i mantenim la capacitat de resistència i de fortalesa enfront de les escomeses de l'estat espanyol. Anirem cap endavant si la voluntat majoritària s'expressa amb esperit pacífic i democràtic, com ho ha fet fins el moment present.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Miquel Rubirola i Torrent

2 de maig de 2014